

Flyvergravene på Idom Kirkegård

Udgivet af

Idom-Råsted Menighedsråd

Tekst af

Susanne Bang Nielsen

Opdateret 2021 af

Anders Straarup.

Mere om flyverne i Idom via

www.airmen.dk/c040.htm

i AirmenDK www.airmen.dk

Fredeligt ser det ud, når man går forbi flyvergravene på Idom Kirkegård, og de hvide sandsten gør ikke meget væsen af sig. Men bag det hele gemmer sig en dramatisk historie, der aldrig må glemmes. For det blev en mærkedag i Idoms historie – og i syv familiers slægtshistorie.

At det lige blev Idom, der blev syv unge menneskers sidste hvilested, beror på tilfældigheder og det lufterum, de lige befandt sig i, da det skete, mens de fløj for en fri verden. Lokalbefolkningen i Idom blev førstehandsvidner til et ildhav, som de aldrig kom til at glemme. Og hele efterspillet fortæller præcist, hvordan forholdene var i Danmark dengang.

Vi skal tilbage til en tid, hvor Vera Lynn sang om Dovers hvide klinter og om, at vi skal mødes igen. Krigslykken var for alvor vendt for tyskerne få måneder efter D-dag, og det var i den vished, at syv unge mænd gik ind til det, der skulle blive deres endelige skæbne.

Søndag d. 15. oktober 1944 lettede over 500 allierede bombefly fra baser i England. For 22 Halifax fly fra det canadiske flyvevåben RCAF var opgaven at lægge miner ud i farvandet ved Læsø. De lettede fra Skipton-on-Swale omkring kl. 18.30 og nåede den jyske vestkyst ved Søndervig et par timer senere. Her drejede de mod nord, idet de brugte nordspidsen af Ringkøbing Fjord som pejlemærke.

For en af besætningerne skulle dette blive den sidste flyvning. Over Vind blev flyet angrebet af en tysk natjager. Under den følgende luftkamp blev gården "Kirkegård" i Vind ramt af brændende flyrester, dens udbygninger brændte ned.

Halifax MZ901 blev så hårdt ramt, at det måtte forsøge at nødlande og udså sig en mark ved Simonstrup i Idom. De fire miner, hver 1500 pund, blev kastet lige inden landingen, og de detonerede ikke, da de ramte jorden. Flyet brød i brand ved landingen, og seks flyvere omkom i et flammehav af flybrændstof og ammunition.

Et af besætningsmedlemmerne blev ikke fundet i vraket. Han havde forsøgt at redde livet ved at springe ud i sidste øjeblik. Desværre nåede hans faldskærm ikke at folde sig ordentligt ud. Liget af ham blev fundet to dage senere i en roemark. Manden, der fandt liget, berettede senere om kradsespor ved liget, der tydede på, at han havde overlevet springet kortvarigt.

Selve flyet ramte jorden tæt ved gården "Engholm" kl. ca. 22.50. Lysskæret kunne ses over hele sognet, og naboerne kom hurtigt til stede. De kunne konstatere, at det på grund af flammerne ikke var muligt at gøre noget for de tilbageværende seks besætningsmedlemmer ombord. Efterfølgende var det ikke var muligt med sikkerhed at identificere de enkelte besætningsmedlemmer, så kraftig var branden.

Den tyske besættelsesmagt ankom til stedet næste morgen og beordrede resterne af de allierede flyvere trukket hen til det nærmeste hegn, hvor de blev begravet med en lille ceremoni. Sognepræsten i Idom, pastor Frank, forsøgte at få tilladelse til en ordentlig begravelse, men det blev skarpt afvist.

Bomberne var landet i et meget sumpet område tæt ved Høgsbjerg bæk og lå der uskadte. Tyskerne valgte senere at sprænge bomberne på stedet. Det medførte skader på bygninger i en omkreds på en kilometer. Braget kunne høre helt til Holstebro, og enkelte i Struer troede, der var jordskælv! Resterne af flyet blev skåret op og sendt til genbrug i Tyskland.

Flyet blev med stor sandsynlighed skudt ned af den tyske pilot Johann "Hans" Dreher og hans besætning i en tysk Junker 88 C-6. De var udstationeret i "Fliegerhorst Grove", der efter krigen blev overtaget af det danske luftvåben og omdøbt til Flyvestation Karup. Den 25-årige Dreher og hans besætning forulykkede ved York i marts 1945. Det blev det sidste tyske fly, der styrtede ned i England.

Efter krigen ønskede man at give flyverne en ordentlig begravelse, og man valgte den 15. juni, Valdemarsdag. Ligene blev gravet op og placeret i syv kister, der blev kørt til en mark syd for Idom kirke. Langs ruten havde idomboerne strøet grangrene på vejen som en sidste ære til de faldne.

Kisterne stod på marken natten over med en æresvagt af lokale modstandsfolk. Synet af dem, dækket med Union Jack flaget, har fæstnet sig i mange idomboere. Næste dag ankom 60 canadiske soldater fra en RCAF jagerafdeling i Flensborg til Idom for at deltage i begravelsen.

Begravelsen startede kl. 15.00 med en ceremoni på marken, hvor kisterne stod. Flere hundrede lokale deltog sammen med repræsentanter for modstandsbevægelsen. Efter taler af pastor Frank, den canadiske feltpræst Handley Perkins og oberst Otto J. Feddersen fra Jyske Dragon Regiment på vegne af modstandsbevægelsens ledelse i Aarhus, blev kisterne båret til en stor fælles grav, vest for kirken.

Graven var dækket af gran og blomster, og kisterne blev af en kort rampe båret ned i graven af canadiske soldater og modstandsfolk i fællesskab. Pastor Frank stod for selve jordpåkastelsen sammen med felpresten. Sidstnævnte skulle ikke have deltaget, men af egen indskydelse greb han jord med hånden og kastede det på kisterne. 13 canadiske flyvere afgav tre gange æressalut, og "The Last Post" blev spillet på trompet. Til afslutning sang man "Altid frejdig når du går".

Ceremonien blev optaget af det canadiske militærs presseafdeling og blev dagen efter sendt i canadisk radio. I de hektiske måneder efter krigens afslutning havde man ikke haft overskud til at sende en officiel meddelelse til de afdøde flyveres pårørende hjemme i Canada. De havde kun medtaget en kort notits, at flyet var styrtet ned, og alle ombord var "savnet". En af familierne hørte tilfældigt udsendelsen fra begravelsen, hvor de afdødes navne blev nævnt, og fik den endelige besked om sønnens død på denne indirekte måde. Den officielle meddelelse, at deres søn var død og begravet i Holstebro – ikke Idom, kom først en måned senere.

Fotos:

Den tyske besættelsesmagt nægtede de faldne flyvere en rigtig begravelse, men efterfølgende plantede lokale en lille have på gravene med syv rosenbuske omgivet af en lille hæk. Der lå ofte også friske buketter.

I efteråret 1945 blev der samlet penge ind i Idom til at markere gravene og vedligeholde dem fremover. Der blev opsat jernkors på gravene, og lavet en mindre beplantning. I 1951 kom de nuværende gravsten sendt fra England. Alle allierede soldater, der har mistet livet under de to verdenskrige har fået ens gravstene i lys sandsten. Da man ikke har identificeret de enkelte faldne her i Idom, står gravstenene i alfabetisk orden.

*Da man sprængte bomberne fra flyet, borede en jernbjælke fra bombeophænget sig dybt ned i mosen. Det stod i mange år som et synligt minde over nedstyrtningen. I 1985 blev vragdelen bjærget af soldater fra Holstebro Kaserne, og bragt til Idom Kirke. Her blev den skåret op og formet til et enkelt kors, der nu står bag gravene.
Fotograf: Evald Sønderby 1964*

Hver af de syv kister blev båret ind på kirkegården af tre modstandsfolk og tre canadiske soldater. Efter begravelsen her i Idom fortsatte de til Gørding hvor de deltog i begravelsen af en australsk flyver, der var faldet ned der d. 7. oktober 1944.

Kilde til foto: <http://www.aircrewremembered.com/guild-robert-douglas.html>